

The Teaching of Art Criticism for the Creation of Cultural Awareness

Serdar TUNA*

ABSTRACT. The aim of this study is to argue that the teaching of art criticism in the virtual arts lesson especially in primary and secondary education will be highly valuable in the realisation of students' own culture through images and symbols used in art works. Today, with advances in communication vehicles, the variety between societies and cultures became easily noticeable, getting to know other cultures, being respectful to each other, being able to see the common problems and searching for common solutions will help people to recognise cultural differences as an advantage. Because of these reasons, art criticism should play an important role in the visual arts lesson.

Key Words: Art Criticism, Cultural Awareness, Visual Art Education

SUMMARY

Purpose and Significance: The aim of this study is to argue that the teaching of art criticism in the virtual arts lesson especially in primary and secondary education will be highly valuable in the realisation of students' own culture through images and symbols used in art Works.

The beliefs, values, norms and cultural products of societies are shaped through a very long process. Therefore, cultural awareness necessitates a certain time of education. Art works give important information about culture and have extremely important roles in cultural relations. So, this study through an effective teaching of art criticism, tries to develop students esthetic values and the importance of art criticism.

Methods: This study is based on literature review

Results: Every age creates its own conditions. Our age needs a different human type due to advances in communication and transportation. That is the modern man of today. What is expected of the modern man is to be culturally aware. In this sense, we need complicated education systems to create the modern man. We may think that art criticism is one of the stages of this education system. Because art gives us information about its own and other cultures.

Discussion and Conclusions: The teaching of art criticism, with its steps of description, analysis, interpretation and assessment is a method by means of which students will gain esthetic experience, and make explanations through this end. But an art work with its rich ingredient makes it possible for us to benefit more from it. The cultural image and symbols in an art work gives important information about the culture. Art criticism to be made using this feature of art, will be of benefit to primary and secondary education level students.

However, for an effective and quality art criticism, visual art teachers should be given in-service training, especially those who have not yet received such an education

* Assist. Prof. Serdar TUNA, Mehmet Akif Ersoy University, stuna@mehmetakif.edu.tr

Kültürel Farkındalık Yaratma Açısından Sanat Eleştirisi Öğretimi

Serdar TUNA*

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, özellikle ilk ve ortaöğretim görsel sanatlar dersi içerisinde sanat eleştirisi öğretiminin öğrencilere görsel algı geliştirme, tasarım ilke ve elemanlarını öğrenme ve saptama, sözel ve yazınsal ifadeyi geliştirme gibi yararlarının yanı sıra, sanat yapıtlarında kullanılan imgeler ve simgelerden yararlanarak kendi kültürünün farkına varma ve farklı kültürlerin yaşam tarzlarını öğrenme konusunda da son derece faydalı olacağını ortaya koymaktır. İletişim araçlarının gelişmesiyle, toplumlar ve kültürler arası çeşitliliğin daha da fark edildiği günümüzde, kültürel farkındalık kazandırma ve farklı kültürleri tanıma, insanların birbirlerine saygı duymaları, empati kurabilmeleri, ortak problemleri görmeleri ve ortak çözüm önerileri arayabilmeleri, kültürel çeşitliliklerin bir sorun değil, bir avantaj olarak algılanabilmesine yardımcı olacaktır. Bu nedenlerle, sanat eleştirisi öğretimi Görsel Sanatlar dersi içerisinde etkin bir rol oynamalıdır.

Anahtar Sözcükler: Sanat Eleştirisi, Kültürel Farkındalık, Görsel Sanatlar Eğitimi

GİRİŞ

Bir sanat yapıtına ilk bakıldığında önce duygular devreye girer. Sanat yapıtı, o anki ruhsal durumumuzla da ilgili olarak, kişide heyecan, üzüntü, coşku ve sevinç gibi duyguları harekete geçirir. Kimi sanat yapıtları ise, her bakışta kişiye farklı duygular yaşatabilir. Ancak, bir sanat yapıtının etkisi bununla sınırlı değildir. Sanat yapıtları etkileri açısından zaman ve mekân sınırı tanımasalar da, yapıldığı zamanın ve çevrenin özelliklerini yansıtır. Bu nedenle, yapıldığı yerin ve dönemin de kültürel özelliklerini sonraki kuşaklara taşırlar. Kültür bütünü bir parçası olan sanat, bu özelliklerinden dolayı kültürler arası etkileşime ve kültürel farkındalık yaratılmasına etki eden etkenlerden biridir denebilir. Özellikle, ulaşım ve iletişim araçlarının büyük bir hızla geliştiği günümüzde, bu gelişmenin sonucu olarak kültürel etkileşim de aynı oranda hızlanmıştır. Farklı coğrafyalarda, farklı dili konuşan ve farklı inançlardaki insanlar, aynı filmde veya aynı müzikten zevk alabilir duruma gelmişlerdir. Çağımız, yerel kültüre sahip, ancak küresel kültüre de yabancı olmayan bir insan tipi ortaya çıkartmaktadır. Ancak, sadece bu özellikler yeterli değildir. Çağdaş insanın kendi kültürünü tanıması, aynı zamanda da farklı kültürlerin özelliklerini ve değerini de bilmesi, farklı kültürlerle de en az kendi kültürü kadar saygı duyması ve ait olduğu toplumun yarattığı kültür ile diğerlerini karşılaştırabilecek bilgi ve bilinç düzeyinde olması beklenmektedir. Kültürler arası karşılaştırma yapabilecek bilgi ve bilinç düzeyinde olmak, kişinin kendi kültürünün dünya üzerindeki yerini saptamasına da yardımcı olacaktır.

Kültürün son derece kapsamlı bir konu olması, hakkında yapılan tanımları da çeşitlendirmiştir. Korshuk (2008), kültürü; coğrafya, tarih, antropoloji, ekonomi ve teknolojiye bağlı olarak elde edilmiş ürünler üzerinde temellenmiş, milli kimliğin bir parçası; Güvenç (1997), toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve öğrettiği maddi ve manevi her şeyden oluşan, karmaşık bir bütün olarak tanımlarken; Erinç (1995) ise kültürün ne olduğu sorusuna “Ne değildir ki?” yanıtıyla çok kısa, ancak en kapsamlı tanımlı yapmaktadır.

Kültürel farkındalık ise; değerlerimizin, inanç ve algılarımızın farkında olmaktır. Aynı zamanda kültürel farkındalık, geçmişte yapabildiklerimize dışarıdan bir gözlemci olarak bakabilmeyi içerir.

Tanımlamalardan da anlaşılacağı gibi; toplumların inançları, değerleri, normları gibi kültür ürünleri çok uzun süreçler içerisinde şekillenirler. Bu süreler çoğunlukla insan yaşam süresiyle karşılaştırılamayacak kadar uzundur. Bu nedenle kültür, her ne kadar yaşayarak öğrenilse de sahip olunan kültürün farkında olmak, yani “kültürel farkındalık” belli bir eğitim süreci gerektirmektedir.

* Yrd.Doç., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi, stuna@mehmetakif.edu.tr

İletişim araçlarının gelişmesiyle, toplumlar ve kültürler arası çeşitliliğin daha da fark edildiği günümüzde, kültürel farkındalık kazandırma insanların birbirlerine saygı duymaları, empati kurabilmeleri, ortak problemleri görmeleri ve ortak çözüm yolları arayabilmeleri, kültürel çeşitliliklerin bir sorun değil, bir avantaj olarak algılanabilmesine yardımcı olacaktır.

Sanat, kültür bütününe oluşturan parçalardan biridir. Sanat yapıtları, bireysel kültür ürünleri de olsalar, şüphesiz ki ait oldukları toplumun kültürel izlerini taşırlar. Sanat yapıtları, üretildiği toplumun kültürünün tek yansıtıcısı olmasalar da, o toplumun kültürü hakkında çok önemli bilgiler veren, kültürel etkileşimde önemli roller üstlenen son derece etkili öğeleridir. Toplumların yarattığı imgeler, o toplumların yaşam tarzlarının birer aynalarıdır. Hatta kimi zaman yazılı belgelerden de daha etkili oldukları söylenebilir. Örneğin; Altamira ve Lascaux mağara resimleri, ilk çağlardaki Avrupa insanının yaşam tarzı konusunda günümüz insanına pek çok bilgi vermişlerdir.

Resimlerin ya da her tür görsel imgenin, dönemin tarihini ve kültürünü yansıttığını, dönemi tanımanın en iyi yollarından biri olduğunu düşünen pek çok tarih araştırmacısı da vardır. Bunlardan Jacop Burckhardt (1818-1897) ve Johan Huizinga (1872-1945), İtalya ve Hollanda kültürlerine ilişkin tanımlarını ve yorumlarını yaparken, döneme ait yazılı belgelerin yanı sıra Rafaello ve Van Eyck gibi sanatçıların resimlerinden de yararlanmışlardır. Bir diğer araştırmacı Aby Warburg (1866-1929), bir sanat tarihçisi olarak başladığı kariyerini, imgelere dayalı kültür tarihine ulaşma çabalarıyla tamamlamıştır. Bir başka tarihçi Gilberto Freyre (1900-1987), araştırmalarında resimlerin ve fotoğrafların sağladığı kanıtlardan faydalanmıştır (Burke, 2003).

Bu durumda, bireylerin gerek kendi kültürünü, gerekse farklı kültürleri tanımasında ve farkında olmasında sanat eleştirisi öğretiminin yeri yadsınamaz. Sanat eleştirisinin çok yönlü araştırma yapısı, sahip olunan kültürü tanımada, kültürel farkındalık yaratmada ve farklı kültürlerin tanınmasında öğrenciye son derece yardımcı olacaktır.

Kültürel farkındalık yaratma ve algılatma açısından, özellikle toplumların maddi kültür birikimlerinin tanıtılması ve anlaşılması gerekmektedir, bunun için de sanat eleştirisi öğretimi eğitimin her düzeyi, özellikle de ilköğretim öğrencileri için son derece önemli ve gereklidir.

1987 yılından itibaren Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında okutulan ve YÖK tarafından belirlenen ortak programda Sanat Eleştirisi dersi bir dönem boyunca öğretmen adaylarına zorunlu bir ders olarak verilmektedir. Bu derslerde öğretmen adayları, sanat eleştirisinin ne olduğu ve hangi aşamalarla gerçekleştirileceği ile sanat eleştirisinin nasıl öğretileceği konusunda eğitim almaktadırlar. Sanat tarihi, estetik ve uygulama gibi çok alanlı sanat eğitimi yönteminin bir parçası olan sanat eleştirisi öğretimi, öğrencilerin karşılaştığı sanat yapıtlarına karşı bir tavır alabilmeyi, onlardan anlamlar çıkartıp değerlendirebilmeyi amaçlamaktadır.

Bir sanat araştırması ve sanata karşı duyarlı tepki verme süreci olarak tanımlanan sanat eleştirisi (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997), aynı zamanda sanat yapıtından anlam çıkartma ve ondan haz alma süreci olarak tanımlanmaktadır (Mittler, 1994). Sanat eleştirisi; bu tanımlamalarla beraber, sanat yapıtına değer biçme ve onun neden değerli olduğunu sorgulama süreci olarak da kabul edilmektedir. Aynı zamanda, sanat eleştirisini bir analiz süreci olarak tanımlamak da mümkündür. Öğrencilerin özellikle birbirlerinden farklı sanat yapıtlarıyla karşılaştırılması, yapıtların görünen yüzeyinde ne olup bittiğinin araştırılması yapıtın ne anlatmak istediğinin düşünülüp tartışılması gibi çalışmalarla, en başta öğrencinin görsel olarak algılama becerisini, dikkatini, yorum ve yargıda bulunabilme yeteneğini üst seviyelere çekmesi beklenmektedir (Tuna, 2007).

Sanat eleştirisi öğretiminin öğrencilere sağlayacağı kazanımlar şüphesiz ki yukarıdakilerle sınırlı değildir. Bilinen genel etkilerinin dışında Lankford, sanat eleştirisi öğretiminin öğrencilere katkısı olabilecek bir takım yararlarını ortaya koymaktadır. Gökay (2005), Lankford'un belirlediği bu yararları aşağıdaki şekilde sıralamaktadır.

- a. Sanat uygulaması işlemine yaklaştırmak

- b. Görsel duyguların yazılı anlatımını geliştirmek
- c. Bilgi ve tecrübeyi arttırmak
- d. Birleştirici ve etkili işlevleri hızlandırmak
- e. Farkına varma davranışını kazandırmak.

Sanat eleştirisi öğretiminde kullanılan yöntem, sanat tarihçilerinin bir sanat yapıtı üzerinde çalışırken kullandıkları yöntemle benzetilir. Bu yöntem kullanılarak her tür sanat yapıtı üzerinde analiz yapmak mümkündür. Günümüzde, öğrenciyi aktif hale getiren öğretim yöntemleriyle, sanat eleştirisi öğretimi daha zevkli bir duruma dönüşmüştür. Sanat eleştirisi öğretimi için, basit ve karmaşık bir takım yöntemler bulunmaktadır. E. Feldman'ın ortaya koyduğu ve öğrencisi Gene Mittler'in bir dizi soru ile geliştirdiği pedagojik eleştiri yöntemi, yeni başlayanlar için önerilen bir yöntemdir (Kırısoğlu ve Stokrocki, 1997). Sanat yapıtını daha iyi anlamamız için, öncelikle onun hakkında bilgi toplamamızı zorunlu kılan bu yöntem, dört basamaktan oluşmaktadır ve bu basamaklar şunlardır;

1. Betimleme
2. Çözümleme
3. Yorumlama
4. Yargılama (Mittler, 1994).

Kısaca açıklamak gerekirse, öğrenciler bu aşamalarda sırasıyla eserin ön yapı elemanları ve kompozisyon özellikleri ile ilgili bilgiler toplar, bu bilgileri kullanarak öznel bir yorumda bulunur ve bu yapıtın neden değerli olduğuna estetik kuramları kullanarak bir yanıt arar.

Bu yöntemle öğrenciler, öğretmenleri tarafından sanat yapıtı ile ilgili sorular sormaya, bunun yanısıra bir yapıt ve bu yapıtın sunduğu kültür hakkında nasıl bilgi edineceklerini öğrenmeye yönlendirilmelidirler. Yine öğrencilere diğer kültürlerin sanatları hakkında bilgiler verilmeli, öğrencilerin kendi kültür ürünleri ile karşılaştırmalar yapmasına da olanak sağlanmalıdır. Bu tür karşıt kültür çalışmaları, öğrencilerin farklı kültürleri anlamasına, saygı duymasına daha da yardımcı olacaktır (Özsoy ve Alakuş, 2009).

Görsel sanatlar, hem geçmiş, hem de günümüzün farklı kültürlerinin çoğu kez yazılı belgelerde yer almamış bilgi ve deneyimlerini izleyicilerle paylaşırlar. Burke (2003), imgelerle kültür arasında çok sıkı bir bağ olduğunu eleştirmen Stephan Bann'ın şu cümleleriyle aktarmaktadır.

“Bir imgeyle karşı karşıya geldiğimizde tarih ile karşı karşıya geliriz. İmgelerin değişik dönemlerde ibadet nesnesi, ikna etme, bilgi aktarma ya da keyif verme aracı olarak kullanılmış olmaları, onların dinin, bilginin, inancın, zevkin geçmişte aldığı biçimlere tanık olmuş oldukları anlamına gelir. Metinler de değerli ipuçları sunarlar, ancak geçmiş kültürlerin dini ya da siyasi yaşamlarında görsel tasvirlerin gücüne en iyi rehber yine imgelerin kendileridir.”

Kültürel Simgelerin Çözümlemesi Açısından Bir Örnek

Burke (2003)'nin yukarıdaki aktarımını bir örnekle açıklamak yerinde olacaktır. Bu bağlamda bir sanat yapıtının ortaya çıktığı toplumun kültürü hakkında bilgi edinmek amacıyla Pieter Bruegel'in “Köy Düğünü” adlı yapıtı örnek olarak incelenecektir. Bu araştırmanın amacı, bir sanat eleştirisinin nasıl yapılacağını belirlemek olmadığı için, bu sanat yapıtı tüm basamakları ile değil, sadece kültürel imgelerin saptanması açısından incelenecektir. Ancak, sanat eleştirisi yönteminin tüm basamaklarıyla yapılacak bir incelemede kültürel kodların çözülmesindeki başarı, özellikle betimleme ve yorumlama aşamalarındaki ayrıntılı ve titiz incelemeye bağlıdır.

Resim 1. Pieter Bruegel – Köy Düğünü (1568)

Söz konusu eserde, bize dönemin kültürü hakkında fikir verebilecek, görünen imgeler saptanacak ve bu imgelerin anlaşılmasında Hagen ve Hagen (2003)' in yorumlarından yararlanılacaktır. Öncelikle, resimde kabaca göze çarpan figür ve simgeleri saptamak, dönem kültürünü anlamak açısından yerinde olacaktır.

Resimde, uzun bir masa etrafında ve ağaçtan yapılmış kaba görümlü oturaklar üzerinde oturmuş bir grup insan görülmektedir. Uzun masanın arka duvarına asılı, koyu renkli bir kumaş ve bunun yanında saplarından tutturulmuş iki buğday demeti yer almaktadır. Asılı kumaşın önünde bir kadın oturmakta ve kadının başında, diğer kadınlarda bulunmayan bir taç yer almaktadır.

Resmin ön planında yemek taşıyan hizmetkârlar, yemek masasında oturan grubun arkasında ise tulum çalan müzisyenler görülmektedir. Tulum çalanların şapkasında ve bacağına, garsonların ise şapkasında kurdele bulunmaktadır. Ayrıca, yine yemek taşıyanlardan öndekinin şapkasında bir tahta kaşık iliştilmiştir.

Resmin ön planında büyük bir küpten, daha küçük bir kaba içki boşaltan bir adam ve önünde yerde oturmuş elindeki ekmeği yiyen bir çocuk yer almaktadır.

Kabaca figür ve simgeler saptandıktan sonra, bulunan bu simgelerin kültürel kodları çözümlenmelidir.

Önceliği kompozisyondaki göze en çok çarpan simgeye vermek gerekirse, bu da duvarda asılı buğday demetleri olacaktır. Buğday demeti pek çok kültürde, temel besin maddesi olması nedeniyle, bolluk ve bereketin simgesidir. Resmin yapıldığı dönemde tahılın başlıca yiyecek olduğunu ve her öğünün temelini oluşturduğunu belirten Hagen ve Hagen (2003), bu nedenle resimdeki tahıl demetinin dolu bir ambarı temsil ettiğini ve dolu bir ambarın bundan 400 yıl öncesinde çok daha anlamlı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca yazar, bu tür düğünlerin hasattan hemen sonra yapıldığını ve hasat döneminin de Eylül – Ocak ayları arasında olduğunu ifade etmektedir.

Resmin ön planında yemek taşıyan iki hizmetkârdan önde bulunanın şapkasında bir tahta kaşık görülmektedir. Şapkaya iliştilmiş bu kaşık, resmin yapıldığı dönem Hollanda'ında yoksulluğun bir simgesi olarak bilinmektedir. Hagen ve Hagen (2003), şapkaya takılı kaşık simgesini şöyle açıklamaktadır.

“ Öndeki hizmetçinin şapkasına takılı kaşık, yoksulluk simgesidir. Köleliğin kaldırılmasının sonucu olarak, feodal beylerin tebaasının refahını temin etme zorunluluğu ile kırsal işçi sınıfının sayısı artış göstermiştir. Mülkü ve geliri

olmayan köylüler, hasat, harman ve düğün gibi çeşitli ortamlarda ne iş bulurlarsa yapmaya başladılar. Pek çoğu evli değildi, çünkü aldıkları ücretler bir aileyi geçindirmeye yetmeyecekti. Çok azının düzenli bir meskeni vardı, çünkü çoğunun hayatı iş aramak ve bir parça ekmek, bir kap yemek için yollarda geçiyordu.”

Resimde, duvarda asılı koyu renkli kumaş parçasının önünde oturan kadın, oturduğu yerin diğerlerinden daha özel olmasından dolayı, düğünün en özel kişisi olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, konumu ve kıyafeti, bize bu kişinin “gelin” olduğunu düşündürmektedir. Ancak, damat gelin kadar belirgin gösterilmemiştir. Hatta damadın kim olduğu bile belli değildir. Bu da, özellikle düğün gününün, gelin ve damadın değil de, sadece gelinin özel bir günü olduğu fikrini vermektedir. Bu durum farklı bir kültürel özellik olarak algılanabilir.

Yemek taşıyanlar ve çalgı çalanların üzerinde görülen kurdeleler ise, bu kişilerin benzer ilgileri taşıyanların oluşturduğu küçük gruplara üye olduklarını göstermektedir.

Yine resmin sol planında, bir küpden içki dolduran bir erkek görüldüğü belirlenmişti. Dönem özellikleri dikkate alındığında, bu içkinin şarap ya da bira olabileceği akla gelmektedir. Kültürel olarak, böyle bir eğlence töreninde bol bol içki tüketildiğini ve içkilerin büyük küplerde saklandığını anlayabiliriz. Hagen ve Hagen (2003), şarapçılığın Hollanda’da yaygın olduğunu ancak resmin yapıldığı dönemlerde şarabın kıt olduğunu ve bu nedenle şarabın yerini biranın aldığı ifade etmektedir. Yine yazara göre söz konusu dönemde evlerde bira mayalamak son derece yaygındı ve bu iş genellikle de kadınlarındı.

Yukarıda verilen örnekte görüldüğü üzere, tek bir sanat yapıtından bile, o yapıtın içinde olduğu kültür hakkında pek çok bilgi edinilmiştir.

Dünyadaki sosyopolitik değişimler, ülkelerin ekonomik ve siyasi birliktelikleri, toplumları yalıtılmış toplum olma özelliğinden çıkartmaya zorlamaktadır. Bu nedenle farklı kültürleri tanıma, kendi kültürü ile karşılaştırma yapabilmeye yetisi her zaman olduğundan çok daha önemli görülmektedir. Yaratılmış her bir kültür ürününün değerli olduğu, daha uzak bir açıdan bakıldığında ise, aslında insanlık adına ortaya konmuş birer değer oldukları tüm toplum bireylerine kavratılmalıdır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Görsel sanatlar, hem görünen dünyayı hem de toplumların kültür dünyasını yansıtan birer aynadırlar. Aynı zamanda sanat yapıtları, bir toplumun dünya üzerinde varlığını ispat eden ve tarihi geçmişini simgeleyen kültürel değerlerdir (Altuner,2007). Bu özelliğinden dolayı görsel sanatları, bireylerde kültürel farkındalık yaratma ve daha da önemlisi farklı kültürleri tanıma amaçlı kullanmak son derece etkili olacaktır.

Bu, hiç şüphesiz ki bir eğitim süreci ile gerçekleşecektir. 1987 yılından itibaren Yüksek Öğretim Kurulu tarafından oluşturulan ve Görsel Sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlar olan Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında okutulan ortak programda Sanat Eleştirisi dersi bir dönem boyunca öğretmen adaylarına zorunlu bir ders olarak belirlenmiştir. Bu derslerde öğretmen adayları, sanat eleştirisinin ne olduğu ve hangi aşamalarla gerçekleştirileceği ile sanat eleştirisinin nasıl öğretileceği konusunda eğitim almaktadırlar. Daha çok soru-yanıt tekniğine dayanan bu yöntemle öğretmenler, öğrencilerini sanat yapıtları hakkında konuşmaya yöneltirler. Yapıt üzerindeki renkleri, biçimleri, dokuları belirlemeye ve onlardan anlam çıkartmaya çalışarak bir sanat yapıtı karşısında ona kısa bir bakış atmaktan çok, uzun süreli bir tavır almayı öğretirler. Bunun sonucunda amaçlanan öğrencilerin estetik beğeniye sahip, sanat yapıtından anlam çıkartabilen ve onun neden değerli olduğu hakkında fikir yürütebilen bireyler yetiştirmektir.

Ancak bir kültür ürünü olan sanat, bize bundan daha fazlasını verebilecek niteliktedir. Her çağ, kendi şartlarını yaratır. Çağımız, hızlı iletişim ve ulaşım koşullarından dolayı, farklı bir insan tipine ihtiyaç duymaktadır. Bu da, bugünün çağdaş insanıdır. Günümüz çağdaş insanından beklenen, kendi kültürünü olduğu kadar, farklı kültürlerin özelliklerini ve değerlerini de bilmek, en az kendi kültürü

kadar diğer kültürlerle de saygı duymak ve ait olduğu toplumun yarattığı kültür ile diğerlerini karşılaştırabilecek bilgi ve bilinç düzeyine sahip olmaktır. Kültürler arası karşılaştırma yapabilecek bilgi ve bilinç düzeyinde olmak, kendi kültürünün dünya üzerindeki yerini saptamasına da yardımcı olacaktır. Bu anlamda çağdaş insanı yaratmak için çok yönlü eğitim süreçleri gerekmektedir. Bu eğitim süreçlerinden birisinin de sanat eleştirisi eğitimi olabileceği düşünülebilir.

Sanat eleştirisi öğretiminde öğrencilere diğer kültürlerin sanatları hakkında bilgiler verilirken, aynı zamanda öğrencilerin kendi kültür ürünleri ile de karşılaştırmalar yapmasına olanak sağlanmalıdır. Bu anlamda yapılacak karşıt kültür çalışmaları, öğrencilerin farklı kültürleri anlamasına, saygı duymasına ve empati becerisinin gelişmesine daha da yardımcı olacaktır (Özsoy ve Alakuş, 2009).

Görsel sanatlar öğretmenleri, sanat eleştirisi öğretiminde kullanacakları sanat yapıtlarını seçerken sınıf seviyesini dikkate almalı, öğrencilerin ilgisini çekebilecek sanat yapıtlarına öncelik vermelidirler. Sınıf seviyesi ve dolayısıyla öğrencilerin yaşı arttıkça daha karmaşık yapıtlar sınıfa getirilebilir. Kültürel farkındalık kazandırma ve farklı kültürler hakkında bilgi edinme amacıyla yapılacak eleştiri için öğretmen, konuyla ilgili tipik örnekler araştırmalıdır. Eleştiri amacıyla sınıfa getirilecek sanat yapıtı örnekleri sadece resim sanatına ait olmak zorunda değildir. Heykel, baskı çalışmaları, grafik tasarım ürünleri gibi plastik sanatların her türü sanat eleştirisi için uygun olacağı gibi, halı, kilim gibi zanaat ürünleri de sanat eleştirisinin konusu olabilmektedir. Sık ve nitelikli yapılan sanat eleştirisi ile öğrencilere pratik kazandırılmalı ve öğrencilerin bu eleştiri becerisini kendi başına yapabilecek duruma gelmeleri sağlanmalıdır. Bu sayede öğrenciler, izlediği bir filmde, gördüğü bir kitap resimlemesine kadar farklı alanlardan kültürel simgeleri çıkartabilecek yeterlilik düzeyine çıkartılmalıdır.

Sanat eleştirisi öğretimi; betimleme, çözümlenme, yorumlama ve yargılama basamaklarıyla öğrencilerin öncelikle estetik deneyim kazanacakları, ayrıntıları fark ederek öğeler arasında ilişkiler kurabilecekleri ve ondan anlam çıkararak yapıtın neden değerli olduğunu belli estetik kuramlar çerçevesinde açıklayabilecekleri bir süreçtir. Ancak bir sanat yapıtı, sahip olduğu zengin içerikle ondan daha fazla yararlanabilmemize de olanak sağlar. Sanat yapıtındaki kültürel imge ve simgeler bize o kültür hakkında değerli bilgiler verir. Sanatın bu özelliğini kullanarak yapılacak sanat eleştirisi öğretimi, özellikle ilköğretim öğrencilerinin kendi kültürlerinin farkına varmalarına, farklı kültürleri tanımlarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Ancak, etkin ve nitelikli bir sanat eleştirisi öğretimi için, özellikle sanat eleştirisi öğretiminin nasıl yapılacağı konusunda bir eğitim almamış olan görsel sanatlar öğretmenlerinin, hizmet içi eğitime alınmalarının son derece yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altuner, H. (2007). Türkiye’de Sanat Tarihi Ve Cumhuriyet’ten Günümüze Sanat Tarihi Eğitimi. G.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. 6(2). 79-90.
- Burke, P. (2003). *Afişten Heykele Minyatürden Fotoğrafa Tarihin Görgü Tanıkları*. (çev.Z.Yelçe). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Erinç, S. (1995). *Kültür Sanat Sanat Kültür*. İstanbul: Çınar Yay.
- Gökay, M. (2005). İlköğretim Resim-İş Eğitiminde Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Uygulanması, V. Özsoy (Ed.) *İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Görsed Yay.
- Güvenç, B. (1997). *Kültürün Abc’si*. İstanbul: YKY Yayınları.
- Hagen, R.M. & Hagen, R. (2003). *What Great Paintings Say*. Köln: Taschen.
- Kırıçoğlu, O. ve Stokroçki, M. (1997). *Ortaöğretim Sanat Öğretimi*. YÖK Dünya Bankası. MEB Geliştirme Projesi. Ankara.
- Korshuk, A. (2008). Means of developing cultural awareness, national identity and intercultural communication skills. *Informacijos Mokslai*, 45, 85-89.
- Mittler, G. (1994). *Art in Focus*. Glencoe/McGrawHill.
- Özsoy, V. ve Alakuş, A.O. (2009). Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Pegem Yay.
- Tuna, S. (2007). Estetik Algı ve Beğeni Gelişimi Açısından, İlköğretimde Sanat Eleştirisi Öğretimi. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40, 121-133.